

DİN VE TRAFİK

(Trafik, Kader, Kaza, Tevekkül, İrade, Ahlak ve Kul Hakkı)

Sempozyum Yürütme Kurulu Başkanı ve Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. Fikret KARAMAN

İnönü Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi

Malatya 2016

ALLAH İNANCININ ÖZ DENETİM KAYNAĞI OLARAK TRAFİK KURALLINA UYMADAKİ KATKISI

Yrd. Doç. Dr. Mahsum AYTEPE

Muş Alparslan Üniv. İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri Kalam Anabilim Dalı
maytepe33@hotmail.com

Giriş

Dünyada ulaşım alanında, özellikle 19.yüzyılda yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak büyük değişimler yaşanmıştır. Dünyadaki ticaret, kültür ve ekonomik ilişkilerin gelişmesine bağlı olarak çeşitlenen ulaşım ağları, yedi milyarı aşkın insanın kaderi üzerinde tarihte hiç olmadığı kadar etkili olmuştur. Sunduğu imkânların yanı sıra barındırdığı tehlikeler, ulaşım ağlarının can ve mal emniyetini sağlayacak şekilde düzenlenmesini zaruri kılmıştır. Taşıtların, yayaların ve hayvanların geliş gidişlerini düzenlemeye yarayan trafik kuralları¹, etnik, dinî, kültürel ve sosyal niteliği ne olursa olsun bütün insanlığın uymak zorunda olduğu kurallar bütünü oluşturur.

Trafik kurallarıyla bir düzen altına alınmaya çalışılan ulaşım ağları, insan hayatının temel bir parçası haline gelmiştir. Yolcu, yaya ve sürücülerin ortak yaşam alanlarından biri olan yollar, giderek insanların büyük bir çoğunluğunun vaktini almaya devam etmektedir. Birçok insan için yeni bir yaşam alanı olan yol fenomeni, herkese arzi bir mesken ortamı sunmaktadır.

Yoğunluğu ve kompleks yapısıyla giderek gelişen ulaşım ağları, ihtiyaçlarımızı karşılamanın dışında, her gün yeni acılara da sebep olmaktadır. Bunu düzenlemek için oluşturulan trafik kuralları yetersiz kalmaktadır. Ar-

---

¹ S. Bedrettin Murat, *Trafik Hukuku*, 7.baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 7.

tan nüfus ve trafik yoğunluğunun bir sonucu olarak meydana gelen trafik kazaları, hem insan kayıplarına neden olmakta hem de sosyal sorunlara yol açmaktadır. Dünyada her yıl 1.17 milyon insan trafik kazaları sonucunda hayatını kaybetmektedir. Ölümün yüzde altmış beşini yayalar, yaya ölümlerinin yüzde otuz beşini de çocuklar oluşturmaktadır. Her yıl on milyonun üzerinde insan trafik kazaları sonucunda sakat kalmakta veya yaralanmaktadır.² TÜİK'in verilerine göre Türkiye'de 2014 yılında 1030498 maddi hasarlı kaza meydana gelmiş, bunların 168512'si ölümlü yaralanmalı kaza olup bu kazalarda 3524 kişi yaşamını yitirmiş, 285059 kişi de yaralanmıştır.³

Bütün dünyada trafik kazaları, yaralanmaya neden olan kazalar arasında birinci sırada yer almaktadır.⁴ Trafik suçları hemen hemen tüm dünyada en çok işlenen suçlar arasında bulunmaktadır.⁵ Trafik kazalarında insan faktörü içerisinde sürücü, yaya ve yolcuların hatalı tutum ve davranışları ile kusurları yer almaktadır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde meydana gelen trafik kazalarında da en büyük kusur sürücülerindir.⁶

1. İnsani Bir Yaşam Alanı Olarak Trafik

Trafiğin temel bileşenlerini sürücü, araç ve çevre oluşturmaktadır. Pasif bir bileşen olarak çevreyi dışarıda tutacak olursak sürücü, yolcu, yaya ve araçlardan (aracın bir insan ürünü olduğu unutulmamalıdır) teşekkül eden trafik ortamının en temel faktörünün insan olduğu söylenebilir. İnsani bir faaliyet alanı olarak trafik ortamı, tam anlamıyla insani eylemlerin gerçekleştiği yerdir. İnsani bir varlık oluşunu bütünleyen duygular (sevinç, korku, hayal, hassasiyet, sabır, öfke, merhamet, empati, kibir, tevazu...) trafik ortamında insandan sıyrılmaz. Bu anlamda trafiğin asli unsuru insandır ve insanın da asli yapısını duyguları ve düşünceleri oluşturur. Başka bir deyişle, insanın herhangi bir zamanda iyi ya da kötü eylemlerde bulunmasına zemin oluşturan varlık yapısı, trafik ortamında da etkindir.

² Kaza Araştırma ve İnceleme Kurulu, "Ulaştırma Kaza İstatistikleri", Ankara, 2013, s. 11.

³ <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

⁴ Temel, Fehminaz - Özcebe, Hilal, "Türkiye'de Karayollarında Trafik Kazaları", *Sted*, C. 15, sayı, 2006, 11, s. 192.

⁵ Middendorf, Wolf, "Trafik Suçları", ter: Ayhan Önder, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 33, sayı, 1-2, 1967, s. 270.

⁶ Murat, *Trafik Hukuku*, s. 82.

İnsanın trafiğin en canlı unsuru olması, trafiğin her türlü “insani” eylemin ya sebep ya da sonuç olarak meydana geldiği bir yer olmasını sağlamaktadır. Toplumsal muhayyilede trafiğin insani boyutuna daha çok sonuçlar bağlamında ilgi gösterilmektedir. Trafik kazalarında meydana gelen ölüm, yaralanma veya mal kayıpları türünden acılar, bazen bütün toplumu saran kolektif bir hüznün sebebi olmaktadır. Ancak trafiğin insani boyutuna sebepler bağlamında yeterince ilgi gösterildiği söylenemez. Oysa akıl ve irade sahibi bir varlık olarak insana yaraşan şey, sonucuna bizzat kendisinin katlandığı acıları yaşamadan önce bu acılara sebep olan hususlar üzerinde durmak ve gerekli tedbirleri almaktır. Bu çerçevede, kazaya neden olan kusurlara ait istatistiklere bakıldığında, kazalarda en çok sürücülere ait kusurların yer aldığı görülmektedir.⁷ Emniyet Genel Müdürlüğü’nün istatistik raporlarına göre, Türkiye’de meydana gelen trafik kazalarında, ciddi kaza ve yaralanmalara neden olan ilk üç neden; hızlı araç kullanma, düşük emniyet kemeri kullanımı ve yayalardır.⁸ Ülkemizdeki trafik kazalarında kusurlu bulunan sürücülerin eğitim düzeyinin düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.⁹ Buna uygun olarak Dünya’da da ölüm ve yaralanmaların %95’inden fazlası Afrika, Asya, Latin Amerika, Karayipler ve Doğu Avrupa’nın düşük ve orta gelirli ülkelerinde meydana gelmektedir.¹⁰ Trafik kazalarında taksir (kusur) oluşturan fiiller arasında dikkatsizlik, tedbirsizlik, meslek ve sanatta acemilik ve nizamla, emirlere ve talimatlara uymamazlık gösterilmektedir.¹¹

Görüldüğü gibi, hayatının farklı zamanlarında insanın suça bulaşmasına neden olan hususlar ile onun diğer vakitlerde suç işlemesine neden olan hususlar aynıdır: Kanun ve kurallara uymamak, aşırılık, acelecilik, dikkatsizlik, lakaytlık, ihlal, ihmal, öfke... vs. Middendorf’a göre trafik suçu işleyen bazı kimseler, hakikatte diğer suçları işlemeğe mütemayil kimseler olup, trafik suçu bunların suç işleme temayülü neticesi vuku bulmaktadır.¹² Trafik dışı suçlara neden olma ile trafik kazasına karışma arasında dolaylı bir ilişkinin

⁷ Temel-Özcebe, “Türkiye’de Karayollarında Trafik Kazaları”, s. 193.

⁸ Temel-Özcebe, “Türkiye’de Karayollarında Trafik Kazaları”, s. 195.

⁹ Temel-Özcebe, “Türkiye’de Karayollarında Trafik Kazaları”, s. 194.

¹⁰ Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Araştırma Merkezi Müdürlüğü, *Emniyet Kemeri ve Çocuk Koruma Sistemleri*, Ankara 2009, S. 3.

¹¹ Erhan Günay, *Trafik Kazalarında Kusur*, 4.baskı, Seçkin Yay., Ankara, 2014, s. 29-30.

¹² Middendorf, “Trafik Suçları”, s. 275.

olduğunu ifade eden araştırmacılardan birisi olan E. Kunkel'e göre genel olarak suç işleme eğilimi ile sürücü yeterliliği arasında bir ilişki bulunmaktadır.¹³ Ceza gerektiren davranışlarda bulunmuş sürücülerin trafik içinde önemli bir tehlike oluşturduğu, yine trafik suçu işleyen kişilerin, başka suçları işlemeye daha yatkın oldukları saptanmıştır. Yapılan araştırmalarda sabıkalı sürücülerin sabıkasız sürücülere göre daha fazla trafik suçu işledikleri anlaşılmış, suç addedilen davranışların yoğunluğu ile trafik kurallarına aykırı davranma arasında belirgin bir ilişkinin mevcut olduğu tespit edilmiştir.¹⁴ Buna göre denilebilir ki sürücünün herhangi bir suçu işleme eğilimi arttıkça, trafik suçu işleme ihtimali de o oranda artmaktadır. Schöllgen'e göre, sürücünün karakteri ile araba kullanışı arasında bir bağ vardır.¹⁵ Buna göre trafik ortamı, diğer bütün ortamlar gibi insani her türlü eylemin gerçekleştiği bir alandır. Bu nedenle trafik ortamı, insanın genel eylemleri açısından bakıldığında kategorik bir ayırımı tabi tutulamaz.

Trafiğin her türlü insan fiillerinin sergilendiği bir alan olması, dinle dolaysız bir bağ içinde olmasını sağlar. Zira dinin muhatabı insandır ve insanın varlık gösterdiği her yerdir. Dinle insan arasındaki ilişki, hayatın kategori kabul etmeyen bütünselliği içinde her türlü şekilsel ayrışmayı aşmıştır. Kur'an'ın "*Nerede olsanız, O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarınızı görür*"¹⁶ şeklinde ifade ettiği bu hakikat, dinin, insanı boşluk kabul etmeyen bir bilinçle kuşattığını göstermektedir. Dinin insan hayatını düzenlemek ve onu her iki dünyada mutlu kılmak için beyan ettiği emir ve yasaklar, insanın gittiği her yere kadar onu takip etmektedir. İnsanın gittiği her yere emir ve yasaklarını da taşıyan dinin trafik alanını bundan ayrı görmesi düşünülemez.

Ancak trafiğin dinin etkin olduğu bir alan olarak görülmesi, büyük oranda dindarlık algısıyla ilgili bir durumdur. Geleneksel dindarlık anlayışının dinin hayatın bütün alanlarına sirayet eden bir olgu olduğu gerçeğini

¹³ Ş. Figen Kalyoncuoğlu, *Türkiye'de Trafik Güvenliğinde Etkin Sürücü Davranışlarının Etkisi*, İstanbul Teknik Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1999, s. 39.

¹⁴ Kalyoncuoğlu, *Türkiye'de Trafik Güvenliğinde Etkin Sürücü Davranışlarının Etkisi*, s. 39.

¹⁵ Middendorf, "Trafik Suçları", s. 274.

¹⁶ Hadid, 33/4.

yadsıdığı düşünülürken, trafiğin de bu olumsuz yaklaşımdan etkilenmediğini düşünmek mümkün görünmemektedir. Bu çerçevede dindarlık algısının hangi boyutta gerçekleştiğinin tespiti önem arz etmektedir.

2. Dindarlık Algımız Ve Bunun Trafik Üzerindeki Etkisi

Dindarlık farklı boyutlarda ortaya çıkan dini tutum ve davranışları ifade eder. Dindarlığın inanç, ibadet, tecrübe ve bilgi boyutlarının yanı sıra etki boyutu bulunmaktadır. Dinin etki boyutu, dini inanç, tecrübe, ibadet ve bilgi boyutlarının özeti gibidir. Yine dinin etki boyutu, insanın düşünce, duygu ve davranışlarında bıraktığı izlerin bir bütünü olup, aynı zamanda diğer boyutların günlük hayata olan yansımalarını içermektedir. Kişinin inandığı dini ilkeler gereği dürüst olması, insanlarla iyi ilişkiler kurması, yeme içme ve giyinme alışkanlıklarını bu ilkelere göre ayarlaması dindarlığın etki boyutuyla alakalıdır.¹⁷ Dini ilkelerin hayata yansıtılmasını, bireyin kötü alışkanlıklardan korunmasını, insanlarla sağlıklı ilişkiler kurulmasını sağlayabilen bir dindarlıkta, inanan ile Yaratıcı arasında aktif bir iletişimin ve güçlü bir bağın olduğunu söylemek mümkündür.¹⁸

Bununla birlikte insanların hayatlarını şekillendiren ilkeler sistemi olarak din öznel bir gerçeklik iken; dindarlık, dini ilkelerin gerek bireysel gerekse toplumsal yaşantıya aktarılmış halidir. Dolayısıyla dindarlıkta, dini inançların çeşitli tutum ve davranışlarla bireyin günlük hayatına etki etmesi söz konusudur.¹⁹ Bu bağlamda, dinin bütün insanlığı kuşatan geniş çerçevesi, dindarın anlayış ve kapasitesi oranında karşılık bulmaktadır. Bu açıdan bakıldığında toplumumuzun "dışsal dindarlık" denen ve daha çok kişinin kıyafeti, dış görünümü, bazı dini kavramları kullanması şeklinde beliren bir dindarlık algısına sahip olduğu ifade edilebilir.²⁰ Dini, hayatın tamamına akseden bir inanç olarak görmek yerine, belli ibadetlere odaklanmayı öngören bir inanç olarak algılamak, dinin sağlamak istediği dönüşümün istenilen düzeyde gerçekleşmesini engeller. Dinin bireyden topluma doğru gelişen bir

¹⁷ Ali Köse-Alyten, *Din Psikolojisi*, Timaş Yay., 3.baskı, İstanbul, 2013, s. 115.

¹⁸ Köse-Alyten, *Din Psikolojisi*, s. 112.

¹⁹ Köse-Alyten, *Din Psikolojisi*, s. 111.

²⁰ Arslan, Hasan, "Dindarlık Boyutları ve Uygulama Alanları", *Hikmet Yurdu*, c. 4. Sayı. 7, 2011, s. 59.

süreçte gerçekleştirmek istediği dönüşüm sürecinin²¹ geleneksel dindarlık algısının direnciyle kırılmaya uğraması, en çok dindarlığın etki boyutunda kendini gösterir. Dindarın dinle, dinin hitap ettiği alanlar arasında zayıf bir ilgi kurduğu bu alanların başında kuşkusuz din-trafik ilişkisi yer almaktadır. Modernizmin, dinin kendisi için doğal bir yaşam alanı olarak kabul ettiği birçok alanı kendi lehine olacak şekilde daraltması, sadece din-trafik ilişkisinde ortaya çıkmamış; sosyal yapı, kültür, ekonomi, siyaset gibi hakkında dinin açık hükümler getirdiği alanları da kuşatmıştır. Bu durum, toplumsal algının aksine, dinin trafik alanına doğrudan hitap ettiği inancı için önemli bir engel oluşturmaktadır. Zira ürettiği bunca acıya rağmen trafik suçları toplumda, sıradan suçlar olarak görülmekte ve normal vatandaşlar tarafından en çok işlenen suçlar arasında yer almaktadır.²²

Trafik suçu kavramının genel suçlardan tamamen ayrı bir kategoride değerlendirilmesi ve “doğal” bir sonuç olarak karşılanması, problemin geleneksel dindarlık anlayışıyla çözülemeyeceği sonucunu vermektedir. Trafik suçlarının ve bu suçların sonucu olarak meydana gelen trafik kazalarının önlenmesinde bütün taraflara önemli bir görev düştüğü muhakkaktır. Eğitim, güvenlik, ulaşım gibi birçok alanda alınacak tedbirlerin yarar getireceği açıktır. Ancak ezici çoğunluğu Müslüman olan bir toplumda İslam’ın trafik kazalarında ortaya çıkan ve her biri bir drama dönüşen sonuçlara ilgisiz kaldığını düşünmek büyük bir sorun olarak görülmelidir. İslam’ın insanın yaşaması için gösterdiği büyük hassasiyete rağmen²³ trafik bağlamında ortaya çıkan tablo, meselenin trafik kazalarının ötesinde, dinin temel ilkelerinin anlaşılması problemiyle de ilgili olacak şekilde ele alınması gerektiğini göstermektedir. Bu çerçevede, dinin temel kavram ve kurallarının doğru bir şekilde anlaşılması için çaba gösterdikten sonra, bunun başta trafik olmak üzere, sağlık, kültür, sosyal ilişkiler gibi daha pek çok alanda somut çıktılar vermesini temine çalışmak gerekir. Bu bağlamda, Allah inancının kişinin trafik ortamında meyledeceği her türlü olumsuz davranışı kontrol etmeye imkân verecek derecede yeniden ele alınması gerekir.

²¹ Ra’d, 13/11

²² Murat, *Trafik Hukuku*, s. 165.

²³ Maide, 5/32.

3. Allah İnancı İle Salih Amel Alanı Olan Trafik Arasındaki İlişki

Allah inancı, Kur'an'ın insanlığa sunduğu mesajın temelini oluşturur. Kur'an'ın ilk ayetlerinden ve Hz. Peygamberin ilk uygulamalarından başlayarak İslam adına ortaya konan hakikat, Allah inancının hayatın bütün yönleriyle ilgili olduğu gerçeğidir. Henüz sosyal bir ortam aşamasının yakalanmadığı Mekke döneminde bile, gelen âyetlerin hayatın çok çeşitli alanlarını içine aldığı görülmektedir. Medine dönemi, Müslümanların sadece toplumsal bir hüviyet kazanmasını sağlamamış, bunun yanında ekonomiden, sağlığa, güvenlikten eğitime, sosyal ilişkilerden uluslararası diplomasiye kadar çok çeşitli alanlarda gelişmelere şahitlik etmiştir. Bir medeniyetin doğuşuna zemin oluşturan bütün dinamiklerin el birliğiyle tesis edildiği Medine döneminin inşası, bir taraftan vahyin doğrudan müdahalesi, diğer taraftan Hz. Peygamberin vahyin uygulama alanlarına ilişkin pratik içtihatları sayesinde mümkün olmuştur.

Kur'an'ın neredeyse ayrılmaz bir terkip içinde sunduğu iman-amel bütünlüğü Hz. Peygamberin rehberliğiyle ilk İslam toplumunda evrensel bir bilinç düzeyi yakalamıştır. Temel ilkelere ayrıntı denebilecek alanlara varıncaya kadar detaylandırılan amel bilinci, İslam'ın "hayat dini" olduğu gerçeğini yaşamsallaştırmıştır. Amel kelimesinin taşıdığı anlam, dinin hayata dönük yüzüne imkân vermektedir. Sözlükte "iş, fiil, çaba, gayret" gibi anlamlara gelen amel kavramı,²⁴ canlıların kasıtlı olarak yaptığı her türlü fiil için kullanılır. Bu yönüyle fiilden daha özel bir anlam taşır. Zira fiil bir kasıt aranmaksızın canlının ortaya koyduğu her türlü eyleme verilen genel bir addır.²⁵ Salih ameller, dinin yapılmasını emir veya tavsiye ettiği, iyi, doğru, faydalı ve sevap kazanmaya vesile olan işler; gayri salih ameller ise hoş karşılanmayan kötü, yanlış, zararlı ve günaha yol açan amellerdir.²⁶ Elmalılı, salih amel kavramını, sadece namaz ve zekât gibi dinin temel rükünlerinden olan amellere mahsus değil, gerek esaslardan gerek ayrıntılardan, gerek farzlardan, gerek nafilerden, gerek ibadetlerden, gerek muamelelerden Allah rızasına uygun

²⁴ İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, "Amel" md., Dârü'l-Meârif, Kahire, ts, c. 31, s. 3108.

²⁵ Ragıb el-İsfahânî, *el-Müfredât fi Garîbi'l-Kur'an*, thk. Muhammed Seyyid Kilânî, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, ts. s. 348.

²⁶ Süleyman Uludağ "Amel", *DİA*, C.3, İstanbul, 1991, s. 13.

olan, kurtuluşa hizmet eden, hayra yarar bütün iyi ve faydalı ameller işleme ve yasaklardan sakınmak şeklinde tarif eder.²⁷

Yukarıda ifade edildiği gibi trafik, ana unsuru insan olan bir ortamı ifade eder. Kollektif bir yaşam alanı olan trafiğin akışına yön veren ana etken insani eğilimlerdir. Eğilimlerimizin hem kendimizin hem de başkalarının mal ve can güvenliğini tehdit eder hale gelmesi, tutum ve davranışlarımızı “kendi”mize göre belirleyemeyeceğimizi gösterir. Zira normal şartlarda telafisi mümkün olan pek çok hata, trafik ortamında geri dönüşü imkânsız sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle inancından başlayarak eylemde bulunduğu bütün alanlara varıncaya kadar insan hayatına bir düzen getirmek isteyen İslam’ın ameli hükümlerine cevap vermek, özellikle trafik ortamında çok daha büyük bir anlam taşımaktadır. Çünkü Kur’an’ın temel bir gayesi de yeryüzünde adil ve ahlaki temellere dayanan, yaşanılabilir bir toplumsal düzen kurmaktır.²⁸ Fazlurrahman’a göre Kur’an’ın “emanet” olarak kabul ettiği şey, yeryüzünde ahlaka dayalı bir sosyal düzen kurmaktır.²⁹ Bu düzenle İslam, insanların yaşama, mülk sahibi olma, neslini devam ettirme, akıl ve dinini korumak gibi beş temel hakkını teminat altına almak ister.³⁰ Bu haklardan mal, can, nesil ve akıl emniyeti doğrudan trafik ortamının tehdidi altındadır. Ülkemizde her yıl binlerce kişinin ölmesine, yüzbinlerce kişinin yaralanmasına, yılların emeği olan milli servetin kaybolmasına sebep olan trafik kazaları, geride duygusal ve sosyal anlamda travma yaşayan sayısız mağdurlar bırakmaktadır. Bu acı tablo, trafik ortamını, dinin doğrudan hitap ettiği alan içinde görmemizi zorunlu kılar.

Peygamber efendimiz, “İman yetmiş küsur ya da altmış küsur şubedir. En faziletlisi Allah’tan başka ilah yoktur demek, en düşüğü ise yolda, eziyet veren bir şeyi kaldırmaktır”³¹ buyurmaktadır. Hadiste geçen *eziyet* ifadesi-

²⁷ Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 3.baskı, Eser Neşriyat, İstanbul 1979, c. 9, s. 6003.

²⁸ Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur’an*, çev: Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara 1998, s. 77.

²⁹ Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur’an* s. 51.

³⁰ İbrahim b. Musa b. Muhammed Ebu İshak eş-Şâtîbî, *el-Muvâfakât*, terc: Mehmed Erdoğan, İz Yay., 4.baskı, İstanbul 2010, c. 2, s. 9.

³¹ Ebu’l-Hüseyn b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîhu Müslim*, “Kitabü’l-İmân”, no: 58, c. 1, Dârü’t-Tayyibe, Riyad, 2002.

nin iman kavramı ile ilişkilendirilmesi dikkate değerdir. Buradaki eziyet kavramı da umûmilik ifade eder ve insanlara rahatsızlık veren her türlü haksız uygulama ve eylemi kapsar. Yolun inşasından kullanımına ve teknik donanımlarına varıncaya kadar eziyet veren her şey buna dâhildir.³² Oysa bugün yolun kendisinden çok yolun aktif bileşeni olan insanın sebep olduğu eziyetler çoğunluktadır. Bu bağlamda aşağıdaki istatistiki veriler önem arz etmektedir: 2014 yılında ölümlü ve yaralanmalı trafik kazasına neden olan toplam 193215 adet kusurun 171236 adedi (%88,6) sürücü kusurudur. Yolcu kusuru 901 adet (%0,5), yaya kusuru 18115 (% 9,4) ve yol kusuru 1122 (%0,6) olarak gerçekleşmiştir.³³ Buna göre 2014 yılında ölümlü yaralanmalı trafik kazalarının %98,5'inde insan faktörü etkili olmuştur. 2013 yılı itibariyle işlediği suç sebebiyle cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklu sayısı 144098 kişidir.³⁴ Buna göre cezaevlerinde bulunan hükümlü ve tutukların bulaşmış olduğu suçların tamamı, trafik kazalarında bir yılda işlenen suçtan daha azdır.

Trafikte bulunan sürücüler davranışlarına göre modellere ayrılmaktadırlar. Genel sürücü modelleri beşe ayrılır.

1. Gösterişe meraklı sürücüler: Gösterişe meraklı sürücüler, henüz gelişmedikleri ve yeterince olgunlaşmadıklarını açığa vuran davranışlar gösterip, alışılmadık tavırlar takınırlar. Bunlar için yaş ve sosyal seviyenin anlamı bulunmamaktadır. Belirli yerler arasındaki mesafeyi, çok kısa sürede kat etmenin tehlikesinden çok, o yolu kısa sürede almanın gururu onları ilgilendirir ve bununla öğünürler.

2. Heyecanlı sürücüler: Bu kategoriye giren sürücüler, acil hallerde çare bulmak ve tedbir almada gecikir, normal hallerde paniğe kapılır, trafik sıkışıklıklarında ve zorunlu beklemelemlerde sinirli hareketlerde bulunurlar.

3. Aykırı sürücüler: Her türlü kural dışı davranışı ve hareketi kendilerine hak olarak görürler. Egolarını tatmin için başkalarına kaza yaptırmaktan, normal giden bir sürücüyü kızdırarak yarış yaptırmaktan keyif alırlar.

³² Köse, Saffet, "Sosyal Bir Sorun Olarak Trafik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sayı, 15, 2010, s. 20. ss.13-38.

³³ <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18760> Bkz., (Tablo-5: Ölümlü yaralanmalı trafik kazasına neden olan kusur sayısı)

³⁴ <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Bkz., (Hükümlü ve Tutuklu Sayısı)

4. Egoist sürücüler: Bu tip sürücülerde çocukluktan gelme psikolojik bozukluklar vardır. Bunlarda “sadece kendini düşünme hali” hâkimdir. Kurallara riayetsizlik, işaret vermeden dönüş yapmalar, ani manevralar, uygun-suz yerlere dönüşler, şerit ihlalleri, kendi rahatı ve kolaylığı için usulsüz olarak yasak yerlere park etme, sık sık yaptıkları trafik ihlalleridir.

5. Mantıklı ve sakin sürücüler: Her tedbir ve yasağı kendi kişisel düşüncelerine uygun olduğu ölçüde ve görmek istedikleri gibi düşünürler. Kendi hatalarını asla kabul etmezler. Bir kazaya karıştıkları zaman çoğunlukla diğer aracın sürücüsünden şikâyetçi olurlar.³⁵

Yukarıda geçen sürücü modellerinin temel niteliklerini toparlayacak olursak, gösteriş, sinir, tedbirsizlik, bencillik, aşırı öz güven, haddi aşma, kuralsızlık, hak ihlali, empati yapamama gibi nitelikler görürüz. Ayrıca yapılan araştırmalar, sürücülere atfedilen ve her biri bir model olarak tasarlanan bu kişilik özellikleriyle trafik kazası arasındaki ilişki hakkında açıklayıcı bilgiler sunmaktadır. Gerçekçi, pratik ve istikrarlı kişilik özellikleri olanların kazaya sebep olma ihtimallerinin daha az olduğu; dikkatli, çalışkan, kontrollü ve sebat etme özellikleri olanların daha iyi araba kullandıkları; kötü aile ilişkileri içinde olanların trafik kazası yapma risklerinin yüksek olduğu; kişilik bozukluğu, hırslı, fırsatçı kişilik sahibi olanlarda da kaza riskinin arttığı tespit edilmiştir.³⁶ Buna göre kaza yapmaya neden olan hususlar, temel insani eğilimlerdir ve Kur'an'da şiddetle yerilmiştir. Kur'an'ı Kerim, sabretmeyi³⁷, öfkesini yutmayı, affetmeyi,³⁸ insanlara esenlik dilemeyi³⁹ ve mütevazı olmayı⁴⁰ emretmiş; küçümsemeyi, kibirlenmeyi⁴¹, haddi aşmayı ve kötülük yapmayı⁴² yasaklamıştır. Kur'an'ın inanan bir kişiye kazandırmak istediği hassasiyet, bir karıncayı bile isteyerek ezmeyeceği bilincidir.⁴³

³⁵ Kalyoncuoğlu, *Türkiye'de Trafik Güvenliğinde Etken Sürücü Davranışlarının Etkisi*, s. 36.

³⁶ Cihandar Hasanhanoglu, *Trafikte Sürücü Kişilik Yapısının Kaza Yapma Olasılığı Üzerine Etkisinin İstatistiksel İncelenmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008, s. 46.

³⁷ Ra'd 13/22

³⁸ Ali İmrân, 3/134

³⁹ Nisa 4/86

⁴⁰ Furkân 25/63

⁴¹ Lokman 31/18-19

⁴² Nahl 16/90

⁴³ Neml, 27/18-19

Hazreti Peygamber, "Müslüman diğer Müslümanın elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir"⁴⁴ diyerek gerçek Müslümanlığın başka insanlarla kurulan güven ilişkisiyle test edilebileceğini göstermiştir. Müslümanların hayatlarının her anında iyi ameller yapmalarını emreden Resul-i Ekrem, ashabını yollarda oturmaktan sakındırmıştır. Sahabenin yollarda oturmanın kendileri için kaçınılmaz bir şey olduğunu ifade etmeleri üzerine, her hâlükârda yolun hakkının verilmesinin istemiş, yolun hakkının da gözü aşağı indirmek, eziyet vermemek, selamı almak, iyiliği emredip kötülükten alıkoymak şeklinde açıklamıştır.⁴⁵

Peygamberimizin deveyi bağladıktan sonra, tevekkül etmeye davet etmesinin, evin damında korkuluk olmadığı halde uyuyan kimseden Allah'ın koruması (zimmeti) kalkmıştır uyarısının,⁴⁶ bugün için konumuz bağlamında en doğru tefsiri, emniyet kemerlerinin takılması ve güvenlik tedbirlerinin hassasiyetle uygulanması olsa gerektir. Aynı şekilde içkiyi kesin bir dille yasaklayan Kur'an'ın⁴⁷, şeytanın içki sayesinde insanlar arasında düşmanlık ve kin soktuğu yönündeki ikazı,⁴⁸ Peygamberimizin de içkiyi bütün kötülüklerin anası olarak göstermesi⁴⁹, bugün ölümlü yaralanmalı trafik kazaları içinde alkolün önemli bir sebep teşkil ettiği gerçeğinden sonra en doğru şekilde anlaşılabilir. Yapılan araştırmalarda alkollü araç kullanan sürücülerin % 50'sinin trafik kazasına karıştığı görülmüştür.⁵⁰ Bu nedenle trafik ortamını bir salih amel alanı olarak görmek ve iradi olarak yaptığımız her fiilin bize iyilik veya kötülük olarak döneceğini bilmek İslami anlayışımızın gereğidir.

Allah inancı kişiye sadece Allah ile sınırlı, soyut bir itikadi alan önermez. Allah inancı, kişinin kendisiyle, toplumuyla, doğayla kısacası doğrudan

⁴⁴ Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *Muhtasar Tecrîd-i Sarih-Sahih-i Buhari*, terc: Abdullah Feyzi Kocaer, İman, no: 10, Turkuvaz Matbaacılık, 2013, c. 1, s. 31.

⁴⁵ Buhari, Haksızlıklar Bölümü, no: 1126, c. 1, s. 513.

⁴⁶ Ebu Dâvûd Süleyman b. Eş'as b. es-Sicistânî, *Sünen-i Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi*, Bab 96, haz. Necati Yeniel-Hüseyn Kayapınar, Şamil Yay., İstanbul 2003, c. 16, s. 304.

⁴⁷ Maide, 5/90

⁴⁸ Maide, 5/91

⁴⁹ Muhammed b. Muhammed b. Süleyman er-Rûdânî, *Cem'ul-Fevâid*, terc. Naim Erdoğan, İz Yay., 2.baskı, İstanbul 2009, c. 2, s. 245.

⁵⁰ Kalyoncuoğlu, *Türkiye'de Trafik Güvenliğinde Etken Sürücü Davranışlarının Etkisi*, s. 229.

ya da dolaylı olarak ilişki içinde olduğu her şeyle ilgili bir tutum geliştirmesine katkı sağlar. İmanı bir iddia olmaktan çıkaran şey, salih amel olarak terkip edilen tavırlar bütünü üzerinde oluşturduğu tesirdir.

4. Allah İnancının Öz Denetim Kaynağı Olarak Trafik Ortamına Katkı Sunma İmkânı

Allah inancının salih amele dönüşebilmesi bilgi, irade, güç gibi niteliklere sahip olan insanın bu niteliklerinin, uygun koşullarda bilişsel ve duyuşsal süreçlerden geçerek etkileşime girebilmesiyle mümkün olur. Hiçbir inanç bilgi, irade, güç gibi niteliklerini aktive etmeyen insanın yaşamı üzerinde istenen etkiyi oluşturamaz. Sahip olduğu donanımları uygun koşullarda değerlendirme becerisini gösteren kişi, kendisi ve başkasıyla doğru bir ilişki kurar.

Kişinin kendisi ile dış dünya arasında daha iyi, daha ideal bir uyuma sahip olmak için kendini değiştirme ve uyarılma kapasitesine öz-denetim denmektedir.⁵¹ Davranış üzerinde kontrol sergileme kapasitesi olarak da tanımlanan öz-denetim, uzun vadede zarar verici, mantıksız ya da istenmeyen davranışları bastırmayı gerektirir. Öz denetimin nasıl sağlandığı konusunda uzmanların yaptıkları analizler büyük oranda iç ses üzerinde yoğunlaşmaktadır. İçsel sesin esasen öz düzenleyici olduğunu ve bu sesin eylemleri denetlemeye yardımcı olma amacına hizmet ettiğini öne süren araştırmacılar- dan bir kısmı da öz-denetimle öfke ve suç arasında doğrudan bir ilginin olduğunu ifade etmişlerdir.⁵²

İfade edilen bilgiler doğrultusunda, öz denetime azami derecede ihtiyaç duyulan alanların başında trafik ortamının geldiği söylenebilir. Trafik olgusunun ana unsurunun insan olduğu ve trafik suçlarının sınır tanımayan insani eğilimlerin etkisiyle icra edildiği dikkate alındığında, öz denetimle suç arasındaki ilişki daha iyi bir şekilde anlaşılır. Ancak kişinin öz denetimi üzerinde neyin tam olarak etkili olduğu hususu tartışmaya açıktır. İçsel sesin dışında elbette, fizyolojik, psikolojik, biyografik ve sosyal çevre gibi birçok

⁵¹ Veli Duyan, Çiğdem Gülten, Selahattin Gelbal, "Öz-Denetim Ölçeği-ÖDO: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması", *Toplum ve Sosyal Hizmet*, cilt 23, sayı 1, 2012, ss:25-38, s. 26.

⁵² Duyan ve diğerleri, "Öz-Denetim Ölçeği-ÖDO: Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması", s. 26.

etkenden bahsedilebilir. Sözünü ettiğimiz değişkenlerin kişinin öz denetimini gerçekleştirilmesi üzerinde hatırı sayılır etkileri olmakla birlikte, kanaatimizce bilinç düzeyine ulaşmış bir Allah inancının müstesna bir yeri vardır.

Allah inancı, kişinin fiziksel, psikolojik, sosyal ve biyografik niteliklerini yadsımayan dinamik bir ilişki düzleminde insanı muhatap alır. İnsanın olumlu ve olumsuz niteliklerine bütün açıklığıyla dikkat çeken Kur'an'ın sunduğu bütün çözümler, hayata odaklı bir perspektife dayanır. Sosyal çevre, fiziksel özellikler, doğal etkiler ve cezai yaptırımlar gibi kendisini sınırlandıran her türlü etkene karşı çareler bulması mümkün olan bir insanın, varlığından emin olduğu bir Tanrı'ya karşı sorumlu olduğu duygusuna karşı "kendi"ne göre bir tedbir alması mümkün değildir. Bireysel tutumların belirgin olduğu trafik ortamındaki sürücünün vaktinin neredeyse çoğu, her türlü eylemi yapmasının mümkün olduğu, "yalnız" bir ortamda geçmektedir. İşte böyle bir ortamda kendi kendisini denetlemesini sağlayacak kuvvetli bir motivasyon kaynağına ihtiyaç duyar. Allah inancı, kişiye zaman ve mekânı aşan bir varlığın gözetimi altında olduğu şuurunu vererek, iyi olanı tercih etmesini sağlar.

Allah ve ahiret inancı gelişmiş bir kişi, Allah'a olan saygı, sevgi ve korkusundan, "zengin" olan Allah'ın⁵³ kurallara uyan, adil ve ahlaki eylemler yapanları ahirette mükâfatlandıracağını, aksi davrananları cezalandırabileceğini düşünerek hareket edecektir. Böyle birisi kuralları ihlal edebileceği son derece müsait anlar yakalasa bile hiçbir zaman "işte şimdi istediğimi yapabilirim" diyemeyecektir.⁵⁴ Kur'an'da Allah'ın varlığının müminin hayatına yüklediği sorumluluk çarpıcı ifadelerle beyan edilmektedir:

"Göklerde ve yerde olanları Allah'ın bildiğini görmüyor musun? Üç kişinin gizli konuştuğu yerde dördüncüsü mutlaka O'dur. Beş kişinin gizli konuştuğu yerde altıncısı mutlaka O'dur. Bunlardan az veya çok olsunlar ve nerede bulunurlarsa bulunsunlar mutlaka O, onlarla beraberdir. Sonra kıyamet günü onlara yaptıklarını haber verecektir. Doğrusu Allah, her şeyi bilendir."⁵⁵

⁵³ Muhammed, 47/38

⁵⁴ İlhami Güler, *İman Ahlak İlişkisi*, Ankara Okulu Yay., 2. Baskı, Ankara, 2010, s. 122.

⁵⁵ Mücadele, 58/7

Ayette Allah'ın evreni ve insanı kuşatan ilminin derinliğine vurgu yapıldıktan sonra, sonuçta herkesin yaptıkları sebebiyle Allah'a hesap vereceği ifade edilmektedir.

“Ne zaman sen bir işte bulunsan, ne zaman Kur'an'dan bir şey okusan ve siz ne zaman bir iş yaparsanız, o işe daldığınız zaman biz mutlaka üstünüzde şahidizdir. Ne yerde ne gökte zerre ağırlığınca bir şey Rabbinden uzak (ve gizli) kalmaz. Bundan daha küçüğü ve daha büyüğü yoktur ki apaçık kitapta (levh-i mahfuzda) bulunmasın.”⁵⁶ Bu ayet, Seyyid Kutup'un ifadesiyle, hem huzur verici, hem ürpertici, hem sevindirici ve hem de korkutucu bir bilinç vermektedir.⁵⁷ Herhangi bir işle meşgul olurken Allah'ın kendisi ile beraber işini gözettiğini, işinin başında hazır bulunduğunu bilen; büyüklüğü, heybeti, ihtişamı ve bütün kuvveti ile kendisini gözlemlediğini kavrayan insanın haddi aşır hukuksuzluk yapması, mümkün değildir.

Günümüzde trafik kazalarının minimize edilmesi için alınan güvenlik önlemleri ve cezai müeyyideler istenen sonuçları verememiştir. 6. Karayolu Trafik Güvenliği Sempozyumu Sonuç Bildirgesinde ifade edildiği gibi, yasaların çıkarılması, kuralların konulması tek başına bir çözüm olamamıştır. Bunlara uyacak olan insan unsurunun da bunu benimsemesi ve bu yasa ve kurallara göre hayatını sürdürmesi gerekmektedir.⁵⁸ Ancak yayaların, sürücülerin, yolcuların ve denetim görevlileri gibi her kesimden insanın aynı duyarlılıkla hareket etmesini sağlamak için içsel dinamikleri harekete geçirmek gerekmektedir. Denetim görevlilerinin, ceza korkusunun veya çevre baskısının anlamını yitirdiği zamanları bulmak mümkündür. Ancak her şeyi her an işiten, gören, gözetleyen, kudret ve irade sahibi bir Allah'ın murakabesi altında olduğu bilincine sahip birisi için, hayatın boşluğa açık hiçbir anı yoktur. Bu bağlamda Allah korkusu, kişinin gerek bu dünyada, gerekse ahirette hareketlerinin doğuracağı kötü sonuçlardan korkmasını temin eder; takva da bir kimsenin, kendisini, davranışlarının zararlı veya kötü neticelerinden korumasını ifade eder.⁵⁹

⁵⁶ Yunus, 10/61

⁵⁷ Kutup, Seyyid, *Fî zilâli'l-Kur'an*, çev: Salih Uçan-Vahdettin İnce-Mehmet Yılmaz, Dünya Yay., İstanbul, 1991, c. 5, s. 541.

⁵⁸ <http://www.trafik.gov.tr/Sayfalar/KarayoluTrfGuv/KTGS.aspx>

⁵⁹ Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur'an*, s. 67.

Kötü alışkanlıkları ve dürtüleri engellemek için geliştirilen insan yapımı metodolojilerde probleme ilişkin geçici çözümler bulunur. Bu çözümler insanlarda zayıf bir güvenlik duygusuna yol açar. Ancak söz konusu eğilimleri engellemeye yönelik olarak inancının sağladığı çözümler, insanın sınırlı bilgi ve tecrübesine dayanmaz. Aksine bu çözümler Allah'ın kendi bilgisinde temellendirilir. Tanrı insanın davranışı, çevresi, toplum ve istekleriyle ilişkili mutlak bir bilgiye sahiptir.⁶⁰ Bu bağlamda yaşanan hayatı bütünüyle kucaklayan vahiyle belirlenmiş doğrulara dayanan dini bir inanç bağı, bireye iradesini aşkın ölçütlere göre belirlenmiş ölçütler sunar. İradi fillerin sebat, istikrar, tahammül ve sabır gibi şekillere dönüşebilmesi için kuvvetli bir dini duygu ve arka plana ihtiyaç duyduğu, bilinen psikolojik bir gerçektir.⁶¹

Din kişinin özdenetimini sağlamasında en kuvvetli motivasyonu oluşturur. Zira bireyi kendisi yapan, ona gerçek bir varlık olma kimliğini veren ve onun şahsiyetinin temel değerlerini oluşturan dindir. Bunu bütün dinler için söylemek doğru ise de İslâm, yalnızca kendi mensuplarını hedeflemeyip, bütün insanları kendine muhatap alması ve insana sırf insan olduğu için bir değer vermesi ve bununla ilgili bir takım evrensel ilkeler getirmesiyle diğer dinlerden ayrılır.⁶²

O halde, toplumsal hayatın farklı bir versiyonu olan trafiğin haklar ve vazifelerle çerçevesi oluşturulmuş örgüsünün kişiye yüklediği sorumluluk, ancak öz denetim bilincine sahip insanlarla mümkündür. Öz denetimle sağlanan ahlaki yükselmenin kemal noktasına Allah'ın yardım ve desteğiyle ulaşılabilir. Bu bağlamda güçlü bir dini motivasyonla sağlanmış bulunan öz denetimle, trafik ahlakının temeli oluşturulabilir. Diğer yaşam alanları gibi trafik ortamını da bir ahlak alanı olarak görmek gerekir. Trafik ahlakını salih amellerle süslemek, hem dini bir sorumluluk hem de insani ve vicdani bir görevdir. Bugün bir anlık acelenin, geçirtilen bir tedbirin, ihlal edilen bir kuralın, agresif bir kişiliğin veya ciddiye alınmayan bir ayrıntının trafikte yol açtığı kazalar, nice tarifsiz acılara sebep teşkil etmektedir. Aynı şekilde, mütevazı bir

⁶⁰ Esra Erman, *Mistik Dindarlıkta Benlik Kontrolü (Self-Control) ve Ahlakî Güç*, Uludağ Ünv. Sos. Bil. Enst. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Bursa 2005, s. 21.

⁶¹ Mehmetoğlu, Yurdagül; *Erişkin Bireyin Kendilik Bilinci ve Din Eğitimi*, Rağbet Yay., İstanbul, 2001, s. 105-106.

⁶² Şaban Ali Düzgün, *Din Birey ve Toplum*, Akçağ Yay., Ankara, 1997, s. 29.

sürüşün, mütebessim bir çehrenin, vakur ve sabırlı bir kişiliğin sağladığı imkânlar, muhtemel nice suçlara engel teşkil etmektedir.

Trafik ortamının asli unsuru insandır ve insanın asli unsurunu da duyguları ve inançları oluşturmaktadır. Bir trafik ahlakı oluşturmanın temel esası, iradi olarak yaptığımız her türlü davranışın kendimize ve başkalarına maddi ve manevi sorumluluklar yüklediğini bilmektir.

Sonuç

Dünyanın büyüyen ulaşım ağlarına paralel olarak giderek küçülmesi, insanların yolcu, sürücü veya yaya olarak trafiği neredeyse mesken tutmasına zemin hazırlamıştır. Trafiğin bir yaşam alanına dönüştüğü bugünkü koşullarda ortaya çıkan sorunların sadece kurallarla önlenemeyeceği açıktır. İnsanın eğitim, çevre, ceza korkusu gibi sebeplerle trafik kurallarına hassasiyet göstermesi mümkündür. Bütün insanlarda ortak bir etken olarak ifade ettiğimiz bu hususların dışında, inançlı insanın ayrıca bir hassasiyet geliştirmesi beklenir.

Allah inancı kişiye sadece Allah ile sınırlı, soyut bir itikadi alan önermez. Allah inancı, kişinin kendisiyle, toplumuyla, doğayla kısacası doğrudan ya da dolaylı olarak ilişki içinde olduğu her şeyle ilgili bir tutum geliştirmesine katkı sağlar. İmanı bir iddia olmaktan çıkaran şey, salih amel olarak terkip edilen tavırlar bütünü üzerinde oluşturduğu tesirdir. Salih amelin sağlıklı bir imanın oluşması için vazgeçilmez konumda olduğu gerçeği bir yana, zihinlerde salih amel olarak kodlanan eylemlerin “insan” merkeze alınarak yeniden revize edilmesi ihtiyacı bir zaruret halini almıştır. Geleneksel dindarlık anlayışının dinin hayatın bütün alanlarına sirayet eden bir olgu olduğu gerçeğini yadsıdığı düşünüldüğünde, trafiğin de bu olumsuz yaklaşımdan etkilenmediğini düşünmek mümkün görünmemektedir. Bu çerçevede dindarlık algısının hangi boyutta gerçekleştiğinin tespiti önem arz etmektedir.

Bu çerçevede söz, eylem ve duygularımızdan oluşan kişiliğimizi en yakın halde sergilediğimiz alanlardan biri olan trafik alanında göstereceğimiz her tavır, inancımıza veya inancımızın derecesine referans olacaktır. Yaşa-

mın en temel parçalarından birine dönüşen trafiğin, kendisini bir yaşam biçimi olarak resmeden “din” ve ona ruhunu veren Allah inancıyla kuracağı müspet ilişki, somut çıktılarını öncelikle trafik ahlakında verecektir.

Allah inancı ile genelde müspet toplumsal kurallar, özelde ise trafik kuralları arasında çok yönlü bir ilişki ağı bulunmaktadır. Allah inancı, anlamlı ve yararlı tavır geliştirme gücünü takviye etmesi, kontrollü ve disiplinli bir yaşam alışkanlığı kazandırması, kişiye kendisine, diğer insanlara ve eşyaya bir emanet olarak bakmasını öğütlemesi ve hak-hukuk alanına dair bir hassasiyet kazandırmasının yanında, bütün bunları kontrol etmesini sağlayacak özdenetim bilinci vermesi gibi yönlerle insana doğrudan etki eder. Özdenetim, kültürün, çevrenin, eğitimin veya korkunun verdiği etkinin dışında temelde Allah inancı ile takviye edilmedikçe kemal noktasına ulaşmaz. Çünkü kültürün yanlış bir yönlendirmede bulunması, çevrenin menfi olması, eğitimin yanlış veya etkisiz olması veya ceza korkusunun yaşanmayacağı durumlar her zaman mümkün olabilir. Ancak kemal sıfatlarıyla bildiğimiz ve kişiyi ve onu çevreleyen her şeyi bizzat gören, duyan ve bilen bir Allah’ın murakabesinde olma bilinci, kişiye boşluk kabul etmeyecek bir sorumluluk bilinci yükler.

KAYNAKÇA

- Arslan, Hasan, “Dindarlık Boyutları ve Uygulama Alanları”, *Hikmet Yurdu*, C. 4. Sayı. 7, 2011, ss. 39-61.
- Buhârî, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, *Muhtasar Tecrîd-i Sarih-Sahih-i Buhari*, terc: Abdullah Feyzi Kocaer Buhari, Turkuvaz Matbacılık, 2013.
- Duyan, Veli ve diğerleri, “Öz-Denetim Ölçeği-ÖDO: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması”, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, cilt 23, sayı 1, 2012, ss: 25-38.
- Düzgün, Şaban Ali, *Din Birey ve Toplum*, Akçağ Yay., Ankara, 1997.
- Ebu Dâvûd Süleyman b. Eş’as b. es-Sicistânî, *Sünen-i Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi*, Bab 96, haz. Necati Yeniel-Hüseyin Kayapınar, Şamil Yay., İstanbul 2003.
- Erman, Esra, *Mistik Dindarlıkta Benlik Kontrolü (Self-Control) ve Ahlakî Güç*, Uludağ Üniv. Sos. Bil. Enst. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Bursa 2005.
- Emniyet Genel Müdürlüğü Trafik Araştırma Merkezi Müdürlüğü, *Emniyet Kemer ve Çocuk Koruma Sistemleri*, Ankara 2009.
- Fazlur Rahman, *Ana Konularıyla Kur’an*, çev: Alparslan Açıkgenç, Ankara Okulu Yay., Ankara 1998.
- Güler, İlhami, *İman Ahlak İlişkisi*, Ankara Okulu Yay., 2. Baskı, Ankara, 2010.
- Günay, Erhan, *Trafik Kazalarında Kusur*, 4. baskı, Seçkin Yay., Ankara, 2014.

- Hasanhanoglu, Cihandar, *Trafikte Sürücü Kişilik Yapısının Kaza Yapma Olasılığı Üzerine Etkisinin İstatistiksel İncelenmesi*, Basılmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2008.
- İsfahanî, Ragıb el- *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'an*, thk. Muhammed Seyyid Kilânî, Dârü'l-Ma'rife, Beyrut, ts.
- İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, "amel" md. Dârü'l-Meârif, Kahire, c. 31, ts.
- Middendorf, Wolf, "Trafik Suçları", ter: Ayhan Önder, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 33, sayı, 1-2, 1967, ss. 270-283.
- Murat, S. Bedrettin, *Trafik Hukuku*, 7.baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- Ebu'l-Hüseyn b. el-Haccâc el-Kuşeyrî, Müslim, "Kitabü'l-İmân", no: 58, c. 1, Dârü't-Tayyibe, Riyad, 2002.
- Kalyoncuoğlu, Ş. Figen, *Türkiye'de Trafik Güvenliğinde Etken Sürücü Davranışlarının Etkisi*, İstanbul Teknik Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 1999.
- Kaza Araştırma ve İnceleme Kurulu, "Ulaştırma Kaza İstatistikleri", Ankara, 2013.
- Köse, Ali - Ayten, Ali, *Din Psikolojisi*, Timaş Yay., 3.baskı, İstanbul, 2013.
- Köse, Saffet, "Sosyal Bir Sorun Olarak Trafik", *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, sayı, 15, 2010, ss.13-38.
- Kutup, Seyyid, *Fî zilâli'l-Kur'an*, çev: Salih Uçan-Vahdettin İnce-Mehmet Yılmaz, Dünya Yay., İstanbul, 1991.
- Muhammed b. Muhammed b. Süleyman er-Rûdânî, *Cem'ul-Fevâid*, terc. Naim Erdoğan, İz Yay., 2.baskı, İstanbul 2009.
- Şâtîbî, İbrahim b. Musa b. Muhammed Ebu İshak, *el-Muvâfakât*, terc: Mehmed Erdoğan, İz Yay., 4.baskı, İstanbul 2010.
- Temel, Fehminaz - Özcebe, Hilal, "Türkiye'de Karayollarında Trafik Kazaları", *Sted*, C. 15, sayı, 2006, 11, ss. -192-198.
- Uludağ, Süleyman, "Amel", *DİA*, İstanbul, 1991, C.3, ss. 13-16.
- Yazır, Elmalılı Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, 3.baskı, Eser Neşriyat, İstanbul 1979.
- Yurdagül, Mehmetoğlu, *Erişkin Bireyin Kendilik Bilinci ve Din Eğitimi*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2001.
- <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18760> Bkz., (Tablo-5: Ölümlü yaralanmalı trafik kazasına neden olan kusur sayısı)
- <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Bkz., (Hükümlü ve Tutuklu Sayısı)
- <http://www.trafik.gov.tr/Sayfalar/KarayoluTrfGuv/KTGS.aspx>
- <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>